

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу аспірантки кафедри акушерства, гінекології та біотехнології відтворення тварин імені Г.В. Зверєвої Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького Голумбійовської Тетяни Василівни на тему «Відновлення репродуктивної функції у сук при застосуванні специфічного імплантата Супрелорін», що подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії, галузі знань 21 «Ветеринарія», за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»

Актуальність теми. За останні роки підхід власників до утримання і догляду за тваринами суттєво змінився. Це стало можливим завдяки тісній співпраці лікарів ветеринарної медицини і власників тварин. В наш час собака нерідко вважається повноцінним членом родини, збільшується кількість розплідників, великого поширення набувають виставки собак, а разом з тим більшої популярності набувають собаки декоративних порід. Нині в Україні окреме місце займають службові собаки. З популяризацією культури утримання домашніх та службових собак все частіше постає питання їх розведення, виведення нових порід та отримання здорового приплоду. Це в свою чергу веде до того, що власники тварин все більше зацікавлені в отриманні приплоду, але, разом з тим, і лікарі ветеринарної медицини частіше почали діагностувати порушення функції відтворення собак.

Важливе значення у репродуктивному здоров'ї суки відіграє статевий цикл, який вчені інтенсивно вивчали впродовж минулого століття. Але все ж, дотепер, після багатьох досліджень та вивчення перебігу статевого циклу залишається багато нез'ясованих питань, що, в кінцевому результаті, призводить до проблем у відтворенні, розбіжностей у термінології та класифікації статевого циклу сук, визначенні критеріїв тривалості різних стадій, оцінці та інтерпретації отриманих результатів.

Особливістю статевого циклу суки є – моноестральність і ця особливість статевого циклу призводить до певних труднощів з відтворенням у останніх. На відміну від поліциклічних самок, тічка у сук відбувається рідше, що значно зменшує кількість потенційного приплоду, який можна отримати від тої чи іншої суки. Це особливо важливо для заводчиків собак, суки яких мають племінну цінність, а також для репродуктологічних чи кінологічних центрів. Тому індукція тічки, розробка сучасних методів діагностики та лікування захворювань репродуктивної системи, а разом з тим і корекція функції відтворення у собак на даний час є дуже актуальною.

Аналіз змісту дисертації, її методичний рівень і ступінь завершеності. Рецензована дисертація оформлена згідно вимог, що ставляться до таких робіт та містить, відповідно, усі основні структурні елементи. Зокрема, в анотації українською та англійською мовами, висвітлено зміст та основні результати дослідження, зазначено елементи наукової новизни та практичного значення, ключові слова. Подано список 7 опублікованих праць за темою дисертації із зазначенням частки особистої участі та наукового доробку здобувача.

Основна частина дисертації складається із вступу, огляду літератури, розділів: «Вибір напрямів досліджень», «Матеріали і методи виконання роботи», «Власні експериментальні дослідження», «Узагальнення та обговорення результатів досліджень», «Висновки та пропозиції виробництву», «Список використаної літератури» і «Додатки». Основний текст дисертації викладено на 153 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстровано 9 таблицями та 23 рисунками. Список використаних джерел включає 272 найменування, з них – 63 латиницею.

У вступі автор у традиційному порядку наводить основні дані про дисертаційну роботу, де окреслює наукові та практичні результати, мету й поставлені завдання досліджень. Після ознайомлення із загальним змістом роботи вважаємо, що основні положення дисертаційної роботи враховані у відповідних стандартних підрозділах вступу.

Розділ «Огляд літератури» викладений на 28 сторінках друкованого тексту (стор. 26-52). Складається з 10 підрозділів, у яких автор аналізує літературні дані щодо особливостей статевого циклу та методів діагностики репродуктивної системи. Аналіз наведених літературних даних дозволяє зробити висновок про актуальність поглибленого вивчення порушення відтворної функції та методи стимуляції статевого циклу у сук в Україні та світі. Дисертантка описала особливості статевого циклу, нейроендокринну його регуляцію та методи діагностики репродуктивної системи у сук. Окремо наводяться дані щодо фармакологічної стимуляції статевого циклу у сук. Виклад матеріалу цього розділу має логічність та послідовність. Це дозволяє вважати розділ «Огляд літератури» обґрунтованим і достатнім для розуміння проблеми.

Розділ 2: «Вибір напрямів досліджень. Матеріали і методи виконання роботи». Дисертаційна робота виконана упродовж 2017-2021 рр. на базі кафедри акушерства, гінекології та біотехнології відтворення тварин імені Г.В. Зверевої Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького та кафедри репродуктології з клінікою дрібних тварин Вроцлавського Природничого Університету Республіки Польща, а також на базі Кінологічного навчального центру Державної прикордонної служби України військової частини 241 м. Великі Мости Сокальського району Львівської області та клініках дрібних тварин «Ветіко» та «Прайд» м. Львів.

У даному розділі описано обсяг дослідженого матеріалу та використані методи для його обробки й аналізу. Вибір напрямку та етапів досліджень

обґрунтований та відображає науковий пошук дисертантки для досягнення поставленої мети. Дотримуючись методичної та логічної послідовності, дисертантка розробила схему проведення кожного з трьох етапів, які включали:

1. Моніторинг, аналіз даних і пацієнтів, збір анамнезу та визначення поширеності порушення статевого циклу у сук в клініках «Ветіко» та «Прайд» м. Львова та Львівської області і кафедри акушерства, гінекології та біотехнології відтворення тварин ім. Г.В. Звереві.

2. Доекспериментальні дослідження, що включали діагностику сук для виключення супутніх патологій, окрім порушенням відтворної функції та зтяжнього еструсу, у яких могли б проводити індукцію еструсу. Для цього проводився збір анамнезу, клінічний огляд, вагінальна цитологія, визначення рівня статевих гормонів, ЗАК, БАК та бакпосів з секрету піхви.

3. Індукція еструсу за допомогою імпланту Супрелорін 4,7 мг та розроблення чотирьох різних схем застосування імпланту.

Методи статистичної обробки результатів дослідження в повній мірі забезпечили достовірність отриманих результатів.

Основну частину дисертації займає розділ «Результати досліджень» (ст. 71-105), в десяти підрозділах даного розділу відображена послідовна реалізація поставлених завдань. Автором узагальнено результати експериментальних досліджень та отримано нові дані щодо поширеності захворювань репродуктивної системи у сук, зокрема порушення відтворної функції у них у Львівській області. Проведено ряд досліджень, які виключають порушення відтворної функції внаслідок супутніх захворювань репродуктивної системи. А також з порівняльною метою ефективності застосування розроблено та проведено різні схеми використання імпланту Супрелорін для індукції еструсу у сук з порушенням відтворної функції.

У розділі «Аналіз та узагальнення та результатів досліджень» авторкою проведено глибокий аналіз та обговорення одержаних результатів власних досліджень. Матеріали розділу в узагальненому вигляді вказують на виконання дисертанткою поставленої мети. Загалом даний розділ добре опрацьований, проведені дослідження науково узагальнені та співставлені з достатньою кількістю публікацій як у вітчизняних, так і зарубіжних джерелах наукової літератури.

Розділ «Висновки» (ст. 125-128) нараховують 10 пунктів. Вони повністю ґрунтуються на результатах власних досліджень та їх теоретично обґрунтованих узагальненнях. Відповідають меті, завданням і змісту роботи.

Розділ «Пропозиції виробництву» (ст. 128) складають 3 пункти, у яких дисертантка рекомендує застосовувати імплант Супрелорін 4,7 мг Деслорелін для відновлення репродуктивної функції у сук в стадію пізній анеструс та видаляти його при рівні прогестерону 3 нг/мл на початку піку ЛГ.

Розділ «Список використаних джерел» (стор. 110-153) налічує 225 літературних джерел, з яких 204 латиницею. Використана література поєднується з напрямком досліджень.

Розділ «Додатки» займає 20 сторінок. У цьому розділі дисертантка розмістила копії своїх здобутків, а саме: відомості про апробацію матеріалів

дисертації; акти впровадження. Вони підтверджують наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації та їх вірогідність підтверджується високим методичним рівнем поставлених експериментів, логічністю та послідовністю виконаних етапів досліджень; відповідністю поставленій меті й завданням роботи вибраних сучасних біохімічних, клінічних, гінекологічних, статистичних методів досліджень з використанням достатньої кількості тварин та виконаних експериментів. До того ж, результати досліджень оброблені статистично, зведені в таблиці та діаграми, узагальнені й детально проаналізовані.

Отже, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, заснованих на результатах досліджень, є достатньо високим. Варто зазначити, що визначення мети дослідження цілком відповідає актуальності теми та її науково-практичному значенню. Крім того, мета і завдання досліджень з усією повнотою витікають із назви обраної дисертаційної праці. Наведені у дисертації об'єкт, предмет та методи дослідження відповідають основним напрямкам роботи.

Наукова новизна і практичне значення одержаних результатів полягає перш за все в розробці науково та клініко-експериментально обґрунтованої схеми індукції еструсу у сук з використанням імпланту Супрелорін 4,7 мг.

Вивчено та доведено, що застосування імпланту на основі діючої речовини деслорелін, який до цього застосовувався для фармакологічної кастрації псів та фреток, може бути використаний для індукції еструсу у сук та при своєчасному його видаленні може призвести до настання феномену овуляції. Проведено порівняння різних схем застосування імпланту та запропоновано оптимальну з них, що дає можливість ефективно використовувати імплант Супрелорін® 4,7 мг для індукції еструсу у сук.

Обґрунтовано, запропоновано та впроваджено у клінічну практику спосіб індукції еструсу у сук, який за механізмом дії та характером перебігу найбільш наближений до спонтанної течки. Отримані дані доповнюють і розширюють відомості про способи індукції еструсу у сук та відновлення репродуктивної функції у них.

Результати досліджень використовуються у навчальному процесі для студентів факультетів ветеринарної медицини Національного університету біоресурсів та природокористування України, Білоцерківського національного аграрного університету, Дніпровського державного аграрно-економічного університету, Сумського національного аграрного університету, Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, а також для роботи у приватних і державних ветеринарних клініках, а саме: Кінологічного навчального центру Державної прикордонної служби України військової частини 2418 м. Великі Мости, ветеринарній клініці для тварин «Ветіко»,

«Прайд», «Загавет», Львівській міській державній лікарні ветеринарної медицини.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження, в тому числі й основні наукові положення роботи, повністю висвітлені в 7 наукових працях (зокрема, 4 статті у фахових наукових виданнях України, 3 тези доповідей на наукових конференціях, в тому числі за кордоном).

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Аналіз змісту дисертації свідчить, що вона виконана на достатньо високому науково-методичному рівні, однак поряд з аргументованими, безперечними положеннями трапляються твердження, які потребують додаткового уточнення. Зокрема:

- чи має вплив імплант Супрелорін® 4,7 з діючою речовиною деслорелін на гормональний статус в організмі сук в цілому;
- чи впливає кількість підшкірної клітковини у сук на період всмоктування діючої речовини деслорелін у кров'яне русло та пролонгацію дії імпланту;
- чи зустрічались труднощі при видаленні імпланту;
- якими критеріями ви керувались при формуванні дослідної і контрольної груп;
- чи впливають породні особливості та вага тварин на ефективність дії імпланту, бо, виходячи з ваших даних, групи формувалися не за принципом аналогів, а з різних порід собак та тварин з різною вагою;
- в розділі 3.2. «Результати другого етапу дослідження – доекспериментальні дослідження» ви проводили бактеріологічне дослідження. У досліджуваних сук було ідентифіковано штами бактерій *Escherichia coli* β -hemolítica та *Staphylococcus intermedius*. Чи мали вони вплив на репродуктивну функцію суки і якими були ваші дії у випадку виявлення бактеріологічного забруднення середовища піхви у досліджуваних сук;
- чи пов'язуєте ви видалення імпланту із початком піку лютеїнізуючого гормону, оскільки у своїй роботі ви не визначали його рівень.
- у результаті УЗД в групі тварин Д1 до 21 доби візуалізувалися фолікули розміром до 1 см. Чи не вважаєте ви, що ці утворення можна ідентифікувати як фолікулярні кісти?
- чим ви можете пояснити більші розміри фолікулів у сук, яким застосовували імплант у порівнянні з суками контрольної групи.

Однак, наявні окремі зауваження не є принциповими і не зменшують наукової цінності та проблемного значення виконаної роботи. Сподіваємось, що висловленні оцінки та побажання сприятимуть подальшому науковому вдосконаленню дисертантки.

Загальний висновок на дисертацію. Вважаю, що рецензована дисертаційна робота дисертантки Голумбійовської Тетяни Василівни на тему: «Відновлення репродуктивної функції у сук при застосуванні специфічного імпланта Супрелорін», оформлена згідно з наказом

Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій», за змістом, актуальністю, науковою новизною, ступенем обґрунтованості висновків і пропозицій є завершеною науковою працею та відповідає вимогам, що передбачені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) і пропонується до захисту на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії, галузі знань 21 «Ветеринарія», за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина».

Рецензент,
кандидат ветеринарних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри хірургії
Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С. З. Гжицького

Віта ПРИЦАК

ВІРНО
ІНЧАЛЬНИК ВІДІЛУ КАДРІВ
ЛЬВІВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
імені С.З.ГЖИЦЬКОГО